

Vlaamse Juristenvereniging

Deze bijdrage werd door de Vlaamse Juristenvereniging geselecteerd en valt buiten de redactionele verantwoordelijkheid van het Rechtskundig Weekblad.

Juridische geletterdheid: van LerensBelang!

Op 10 oktober 2016 werd in het Vlaams Parlement het rapport «Van LerensBelang» voorgesteld. Dit lijvige document is het eindresultaat van een maatschappelijk debat dat gedurende een jaar peilde naar de zin en onzin van de bestaande eindtermen in het leerplichtonderwijs. Met dit werkstuk kan het Vlaams Parlement nu aan het werk om de doelstellingen van ons onderwijs bij de tijd te brengen.

In een land als het onze, waar mensen en hun vaardigheden de enige inheemse grondstof zijn, is het onderwijsdebat per definitie relevant voor elke betrokken burger. Voor de juridisch geschoolde burger is dit rapport echter nog belangrijker dan anders, want voor het eerst wordt in een beleidsvoorbereidend document zo expliciet erkend dat zinvolle participatie aan onze samenleving niet mogelijk is zonder juridische basiskennis.

Het eindrapport bundelt de ideeën die in de voorbereidende debatten naar boven kwamen in veertien clusters, waarvan de derde betrekking heeft op zelfredzaamheid en praktische competenties. Naast een aantal *usual suspects*, zoals EHBO, gezond leven en verkeersgerelateerde vaardigheden, vermeldt het rapport ook uitdrukkelijk financiële en juridische geletterdheid. Die eerste term was al langer doorgedrongen in het onderwijsdebat; voor de juridische geletterdheid is er sprake van een novum.

Uit de getuigenissen van de deelnemers blijkt dat dit concept niet praktisch genoeg kan worden opgevat. Juridische geletterdheid betreft de mens als consument, als deelnemer aan een netwerk van contracten, als subject van de rechten die in het Burgerlijk Wetboek en de aanvullende regelgeving zijn opgenomen. Niet zozeer abstracte begrippen of essentiële mensenrechten, maar recht op dagelijkse basis.

Zo bekelen, staat recht ook niet los van de werkelijkheid. Integendeel, het overijpt met andere vormen van praktische competenties, zoals gezondheid en financiële geletterdheid, want contracten met financiële instellingen zijn uiteindelijk ook en vooral... contracten en dus juridische documenten. Gezondheid houdt dan weer verband met fenomenen als productnormen, en als het misloopt heesat ook met aansprakelijkheidsrecht. Een en ander klinkt in dit tijdschrift ongetwijfeld als het intrappen van een open deur, maar misschien moeten we ons even afvragen waarom dit minder het geval is in de brede samenleving. Zou een onvolmaakte juridische geletterdheid daar niets mee te maken kunnen hebben?

De Vlaamse Juristenvereniging kan haar tevredenheid met de vaststellingen en suggesties van «Van LerensBelang» niet verbergen. Sinds vele jaren dringt onze vereniging voorzichtig, maar vasthoudend aan op een erkenning van de behoefte aan juridische geletterdheid in de maatschappelijke canoa. Daarbij is het niet de bedoeling, zoals wel eens wordt gesuggereerd, om een vak «recht» in het leerplichtonderwijs te introduce-

ren en zo bijkomende tewerkstelling te creëren voor juristen. Integendeel, net zoals relevant recht niet los kan staan van de samenleving waarin het functioneert, moet juridische geletterdheid aansluiten bij bestaande uitingen van vorming tot maatschappelijke weerbaarheid en burgerschap.

Want uiteindelijk gaat het daarover: relevant recht. Nog al te vaak wordt recht exclusief geassocieerd met dwang, en meer bepaald met externe dwang. Al te vaak zien we het recht als een ver-van-mijn-bedshow, en dat geldt ook voor juristen, zodra zij hun professionele omgeving verlaten. Dat het recht – voor een stuk onvermijdelijk – wordt geassocieerd met de staatsinstellingen, die traditioneel ook niet als dichtbij de mens worden ervaren, helpt daarbij allerminst.

Juridische geletterdheid is geen alternatief voor de rechtstaat, maar een zinvolle aanvulling ervan. Net zoals een staat niet in stand kan blijven zonder een gezonde samenleving die eraan ten grondslag ligt, staat of valt de rechtstaat met een samenleving die het recht naar waarde weet te schatten. Onze rechtstaat is zeker niet volmaakt, maar hij bestaat wel. Aan onze rechtscultuur kan nog veel gedaan worden. Voor juristen en niet-juristen is dat een mooie uitdaging: samen leren naar een breed gedragen rechtscultuurstaat.

Frank Judo
Voorzitter Vlaamse Juristenvereniging
www.vjv.be